

Історичі аспекти розвитку федерації спортивного туризму України

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка (м. Суми)

Постановка проблеми й аналіз останніх досліджень і публікацій. Спортивний туризм – це найбільш активна і динамічна складова частина туристичної діяльності. Він об'єднує на добровільних засадах любителів пішохідних, лижних, гірських, водних, велосипедних, автомобільних, мотоциклетних, спелеопоходів і любителів подорожувати на розбірних парусних суднах різної класифікації [2]. Розвиток цієї багатогранної громадської діяльності спортивного туризму неможливий без організаційно-територіальної структури.

Останнім часом спортивному туризму як ефективному засобу залучення населення до здорового способу життя стало приділятися значно більше уваги з боку органів державної влади. Спортивний туризм як вид туризму було визначено у Законі України “Про туризм”. Йому приділена увага у Державній програмі розвитку туризму на 2002–2010 рр., затвердженій Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2002 р. № 583 та Розпорядженні Кабінету Міністрів України “Про затвердження заходів щодо розвитку іноземного та внутрішнього туризму” від 27 червня 2003 р. № 390-р.

Спортивний туризм є офіційно визнаним видом спорту в Україні, його включено до Єдиної спортивної класифікації України з видів спорту, що не входять до програми Олімпійських ігор. Крім того, з метою створення сприятливих умов для подальшого розвитку спортивного туризму в фізкультурно-спортивному русі України Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту видав наказ “Про стимулювання розвитку спортивного туризму” від 1 серпня 2003 р. № 1986, яким передбачено обов'язковість включення всеукраїнських змагань зі спортивного туризму до щорічного Єдиного календарного плану спортивних заходів Комітету та зобов'язано регіональні структурні підрозділи з питань фізичної культури і спорту сприяти відповідним федераціям спортивного туризму у реалізації Програми діяльності Федерації спортивного туризму України на 2001–2005 рр., щодо розвитку спортивного туризму.

Програма діяльності Федерації спортивного туризму України на 2005–2009 рр. “Спорт, дозвілля, виховання” передбачає розвиток спортивного туризму як масового спорту та спорту високих досягнень [4, 4–5].

Мета роботи – проаналізувати нормативні документи та літературні джерела, що визначають розвиток Федерації спортивного туризму України.

Дослідження проводились протягом 2007 р. Аналізувалися нормативні документи Федерації спортивного туризму України, робочі матеріали засідань Президії федерації та літературні джерела.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз стану розвитку спортивного туризму в Україні наприкінці дев'яностих років минулого століття показує, що для стабілізації ситуації та подальшого його розвитку нагальною потребою стала консолідація зусиль туристської громадськості країни у створенні потужної громадської організації як авангарду туристсько-спортивного руху. Необхідно було створити таку організацію, яка б мала сильну, організовану, розгалужену структуру в регіонах і яка б могла отримувати фінансування на свою статутну діяльність як від спонсорів – комерційних структур, з одного боку, так і з боку держави – шляхом бюджетного фінансування спортивно-масових туристських заходів через управління з питань фізичної культури і спорту різного рівня та через інші органи державної виконавчої влади, у тому числі й управління туризму.

Враховуючи нинішні реалії, для покращення ситуації, туристсько-спортивна громадськість у вересні 2000 р. на установчому з'їзді у Вінниці створила всеукраїнську громадську організацію – Федерацію спортивного туризму України (далі – Федерація), метою діяльності якої було визначено всебічне сприяння підвищенню статусу спортивного туризму в загальнодержавній системі фізичної культури і спорту, а також вітчизняної туристичної галузі, розвиток його соціальної та суспільної значущості у всебічному гармонійному розвитку особи, зміцненні здоров'я населення, формуванні здорового способу життя, культурному і духовному розвитку громадян України.

Докладний аналіз стану справ дав змогу розробити та затвердити Програму діяльності Федерації спортивного туризму України на 2001–2005 рр. щодо розвитку спортивного туризму. У Програмі було визначено, що базовою умовою подальшого динамічного розвитку спортивного туризму і метою

діяльності Федерації повинно стати створення його ефективної національної моделі як масового самодіяльного виду спорту – з одного боку, та спорту вищих досягнень – з іншого, яка б сприяла зростанню спортивної майстерності туристів, передусім безпосередньо на теренах України. У Програмі було підкреслено, що створення такої національної моделі неможливе без відходу від стереотипів 70–80-х років щодо шляхів розвитку спортивного туризму, критичного аналізу традицій та накопиченого в спортивно-туристському русі України досвіду, врахування розвитку України як незалежної держави та її територіального природно-географічного туристсько-спортивного потенціалу, а також без урахування рівня розвитку спортивного туризму в інших країнах.

Програма передбачала створення в межах компетенції Федерації організаційно-масових, нормативно-правових, інформаційно-методичних та кадрових передумов, сприятливих для розвитку туристсько-спортивного руху в Україні, а також сприяння засобами спортивного туризму економічному та соціальному прогресу суспільства, утвердженню міжнародного авторитету України у світовому співтоваристві.

Працюючи над виконанням завдань Програми Федерації щодо розвитку спортивного туризму в Україні у 2001–2005 рр., президія Федерації забезпечила створення нормативно-правової та інформаційно-методичної бази подальшого розвитку спортивного туризму в Україні, здійснила необхідні заходи для його організаційного та кадрового забезпечення. Практичним результатом діяльності Федерації за чотири роки з розвитку спортивного туризму стало зростання кількості туристів-спортсменів, що протягом року беруть участь у туристських змаганнях у регіонах з 12 тис. осіб у 2001 р. до 26 тис. осіб у 2005 р., збільшення кількості членів федерації до 15,5 тис. осіб, створення територіальних осередків у 26 регіонах України [4, 4].

Усі осередки створили свою власну структуру, яка враховує місцеві особливості та традиції розвитку спортивного туризму в регіонах і складається з комісій за видами туризму (пішохідного, лижного, водного, гірського, спелеологічного, велосипедного, вітрильного туризму) та за напрямками роботи (колегій суддів змагань з техніки спортивного туризму та спортивних туристських походів, а також комісій – маршрутно-кваліфікаційних, з підготовки та підвищення кваліфікації громадських туристських кадрів, зльотів і змагань тощо).

Враховуючи стан розвитку спортивного туризму в Україні, рівень розбудови та відповідність діяльності Федерації спортивного туризму України вимогам Закону України “Про фізичну культуру і спорт”, Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту наказом від 29 жовтня 2002 р. № 2331 присвоїв їй статус національної спортивної федерації.

На засіданні президії Федерації спортивного туризму України 9 жовтня 2005 р. прийнято нову програму діяльності Федерації на 2005–2009 рр. “Спортивний туризм – спорт, дозвілля, виховання”. Метою Програми є створення комплексної системи сприяння подальшому розвитку спортивного туризму як масовому самодіяльному виду спорту та спорту вищих досягнень.

Так, за підсумками 2007 р. у складі Федерації спортивного туризму України діє 27 територіальних осередків, які налічують у своїх рядах – 9 749 індивідуальних членів та 121 колективний член, серед яких 3 463 особи та 82 414 гуртківців туристсько-спортивних гуртків у закладах освіти. Проведено 261 змагання з техніки видів спортивного туризму, із них 26 всеукраїнського рівня. Також відбулося 1 336 спортивних походів з різних видів туризму, в яких узяло участь 13 338 осіб. Перше місце по кількості походів серед видів спортивного туризму займає пішохідний, друге – водний, третє – гірський, четверте – велосипедний, п’яте – спелеотуризм, шосте – лижний, сьоме – вітрильний туризм [2].

16 грудня 2007 р. на засіданні президії Федерації спортивного туризму України у м. Чернівці було ухвалено концепції щодо розвитку видів спортивного туризму, котрі після обговорення та доповнення будуть прийняті як програми розвитку видів спортивного туризму України. Ці програмні документи стимулюватимуть розвиток видів спортивного туризму України на сучасному етапі загалом.

Висновки. Створення федерації сприяло об’єднанню суспільного активу України, який займається різними видами спортивного туризму, в дієву організаційно-територіальну структуру.

Федерація спортивного туризму України динамічно розвивається як невід’ємна складова частина загальнодержавної системи фізичної культури і спорту.

Її діяльність спрямована на зміцнення здоров’я, розвиток фізичних, морально-вольових й інтелектуальних здібностей громадян України шляхом залучення їх до участі у спортивних походах різної складності та змаганнях з техніки різних видів спортивного туризму.

В історичному розвитку цієї федерації виділяється два етапи:

1) 2001–2005 рр. – становлення та розвиток спортивного туризму в Україні;

2) 2005–2007 рр. – спортивний туризм як масовий самодіяльний вид спорту.

Основною організуючою та керівною структурою Федерації спортивного туризму України є президія.

Розвиваючись на межі спорту й активного дозвілля в природному середовищі, спортивний туризм сприяє розвитку внутрішнього туризму та інших видів діяльності вітчизняної туристської галузі шляхом пропаганди відносно дешевого й водночас, ефективного відпочинку [3].

Спортивний туризм України сьогодні – вид спорту, для якого характерні риси спорту високих досягнень.

Література

1. Булашев О. Я. Теорія і методика спортивного туризму для студентів першого курсу (за кредитно-модульною системою).– Х.: ХДАФК, 2007.– С. 13.
2. Інформаційні матеріали щодо стану розвитку спортивного туризму в Україні // Матеріали засідання та проекти документів.– Чернівці: Б. в., 2007.– С. 8.
3. Колотуха О. В. Спортивні рекреаційно-туристські ресурси України.– К.: Федерація спорт. туризму України, 2006.– С. 4.
4. Спортивний туризм: Ін форм.-метод. зб.– К., 2006.– № 9.– С. 4–5.

Анотації

У статті досліджуються етапи історичного розвитку Федерації спортивного туризму України.

Ключові слова: федерація, спортивний туризм, розвиток, програма.

В статье исследуются этапы исторического развития Федерации спортивного туризма Украины.

Ключевые слова: федерация, спортивный туризм, развитие, программа.

This article deals with the stages of historical development of Ukrainian sport tourism Federation.

Key words: Federation, sport tourism, development, programme.